

ยุทธศาสตร์การวิจัยและพัฒนาของการเป็นประเทศในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (พ.ศ. ๒๕๕๖-๒๕๕๙)

๑. หลักการและเหตุผล

ตามที่กลุ่มประเทศในอาเซียนจะรวมกลุ่มกันเป็นสมาคมของประเทศ ๑๐ ประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งประกอบด้วย บรูไน กัมพูชา อินโดนีเซีย ลาว มาเลเซีย พม่า ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์ ไทย และเวียดนาม ทั้ง ๑๐ ประเทศ เรียกวินิจฉัยชีวิตในพื้นที่ทั้งภูมิภาคว่าเป็นประชาชนบ้านเดียวกัน และเรียกเป็นทางการว่า “ประชาคมอาเซียน” หรือ “ASEAN Community-AC” ภายในปี พ.ศ. ๒๕๖๓ และต่อมาผู้นำอาเซียนได้ลงนามในปฏิญญาเซบูว่าด้วยการเร่งรัดการจัดตั้งประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนภายในปี พ.ศ. ๒๕๕๘ และเพื่อเร่งรัดเป้าหมายการจัดตั้งประชาคมอาเซียนให้เร็วขึ้นอีก ๕ ปี ซึ่งประกอบด้วยสามเสาหลัก เสาหลักแรกคือประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community : AEC) มีเป้าหมายให้กลุ่มประเทศในประชาคมอาเซียนเป็นตลาดและฐานการผลิตเดียวกัน มีการเคลื่อนย้ายสินค้าและบริการ การลงทุน เงินทุน และแรงงานฝีมืออย่างเสรี มีความสามารถในการแข่งขัน มีการพัฒนาเศรษฐกิจอย่างเสมอภาค และสามารถบูรณาการเข้ากับเศรษฐกิจโลก เพื่อมุ่งให้อาเซียนเพิ่มอำนาจการต่อรองในเวทีการค้าโลก เสาหลักที่สองในการค้าประชาคมอาเซียน คือเสาหลักประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียน (ASEAN Political-Security Community-APSC) และเสาหลักที่สามคือเสาหลักประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน (ASEAN Socio-Cultural Community-ASCC) ซึ่งการพัฒนาเศรษฐกิจของประชาคมอาเซียนนั้น จะละเลยเรื่องการเมืองและความมั่นคงอาเซียน สังคม และวัฒนธรรมในอาเซียนด้วยตนเองไม่ได้ จึงต้องร่วมกันสร้างความมั่นคง สร้างความเจริญรุ่งเรือง และดำรงวิถีชีวิตอันงดงามในประชาคมอาเซียนไปพร้อม ๆ กันด้วย

สำหรับเสาของประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนที่ให้ความสำคัญกับเศรษฐกิจจะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ต้องส่งผลกระทบต่อภาคอุตสาหกรรม การค้า และการบริการ อย่างแน่นอน จะเป็นทั้งในรูปแบบของโอกาสและอุปสรรคของผู้ผลิต และผู้บริโภค ซึ่งก็คือประชาชนในกลุ่มประชาคมอาเซียน นั้นเอง กลุ่มประเทศในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนนี้ เป็นตลาดผู้บริโภคสินค้าที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับประเทศไทย มีโครงสร้างฐานการผลิต ทั้งด้านแรงงานและทรัพยากรทางธรรมชาติที่เป็นประโยชน์ต่อการขยายการลงทุนประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน นับเป็นการบูรณาการทางเศรษฐกิจที่มีความสำคัญกับประเทศไทยอย่างมาก เนื่องจากเป็นกรอบความร่วมมือทางเศรษฐกิจที่มีความใกล้ชิดไทยมากที่สุด ประเทศสมาชิกอาเซียนหลายประเทศก็เป็นเพื่อนบ้าน มีพรมแดนติดกัน มีวัฒนธรรมที่คล้ายคลึงกัน มีสินค้าและบริการที่สามารถเสริมซึ่งกันและกันได้ ดังนั้นการรวมกลุ่มเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนจะทำให้เกิดตลาดในภูมิภาคที่มีขนาดใหญ่ขึ้น ซึ่งเป็นโอกาสที่สามารถนำจุดแข็งของแต่ละประเทศมาเสริมกับจุดแข็งของประเทศไทยเพื่อสร้างประโยชน์สูงสุดในการผลิต ส่งออก และบริการ

การเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนจะช่วยให้ประเทศสมาชิกมีความเป็นปึกแผ่นและช่วยสร้างอำนาจการต่อรองในเวทีต่าง ๆ มากขึ้น นอกจากนี้ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนจะช่วยส่งเสริมให้เกิดการขยายตัวในด้านการค้าและการลงทุนของไทย เนื่องจากการผลักดันมาตรการต่าง ๆ เพื่อเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนนั้น จะก่อให้เกิดการยกเลิกหรือลดอุปสรรคในการเข้าสู่ตลาด ไม่ว่าจะเป็นอุปสรรคด้านภาษีหรือมาตรการทางการค้าอื่น ๆ ที่มีใช้ภาษี เพราะประเทศสมาชิกจะแสวงหาความร่วมมือเพื่อลดหรือขจัดอุปสรรคต่าง ๆ เหล่านั้น รวมถึงอำนวยความสะดวกทางการค้าและการลงทุนระหว่างกัน อีกทั้งยังจะทำให้ผู้ประกอบการไทยได้ปรับตัวและเตรียมความพร้อมพร้อมกับสถานะแวดล้อมทางเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงไปและใช้โอกาสที่เกิดจากการลดอุปสรรคทางการค้าและการลงทุนต่าง ๆ ให้เกิดประโยชน์อย่างเต็มที่ โดยเฉพาะสาขาที่ไทยมีความพร้อมและมีขีดความสามารถในการแข่งขันสูง

เมื่อวันที่ ๒๔ ตุลาคม ๒๕๕๕ ณ ทำเนียบรัฐบาล นางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร นายกรัฐมนตรี ได้เป็นประธานการประชุมเชิงปฏิบัติการ การเข้าสู่ประชาคมอาเซียน ๒๕๕๘ ครั้งที่ ๒ ซึ่งการประชุมครั้งนี้เป็นการรวบรวมข้อมูลจากทุกกระทรวงตามข้อสั่งการของนายกรัฐมนตรี เพื่อวิเคราะห์ความพร้อม และจัดลำดับความสำคัญในด้านต่าง ๆ เพื่อประเมินศักยภาพของประเทศเปรียบเทียบกับข้อกำหนดต่าง ๆ ของอาเซียน ได้แก่ กฎบัตรอาเซียน พันธกรณีอาเซียน (Blueprints) สามเสาหลักของอาเซียน และความเชื่อมโยง (connectivity) ในด้านต่าง ๆ

สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.) ซึ่งเป็นหน่วยงานด้านการวิจัยและพัฒนาของประเทศ จึงได้นำสาระสำคัญของยุทธศาสตร์เตรียมความพร้อมการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน ๒๕๕๘ ทั้ง ๘ ด้านดังกล่าวข้างต้น ที่สอดคล้องกับการประชุมดังกล่าว มากำหนดเป็นยุทธศาสตร์การวิจัยและพัฒนาของการเป็นประเทศในประชาคมอาเซียน โดยให้ความสำคัญกับการวิจัยและพัฒนาในด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับขับเคลื่อนยุทธศาสตร์เตรียมความพร้อมการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน ๒๕๕๘ ของหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อเป็นกรอบยุทธศาสตร์การวิจัยในการกำหนดทิศทางการพัฒนาของประเทศในด้านการเข้าร่วมกับประชาคมอาเซียน และช่วยค้นหาข้อเท็จจริงที่เป็นประโยชน์ต่อการผลักดันยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศได้อย่างชัดเจนยิ่งขึ้น และสร้างการมีส่วนร่วมด้านการวิจัยกับหน่วยงานต่าง ๆ ตลอดจนสามารถสร้างความร่วมมือกันระหว่างในประชาคมอาเซียนได้อย่างแน่นแฟ้นและยั่งยืนต่อไป

๒. วิสัยทัศน์การวิจัย (Vision)

“การวิจัยเพื่อนำประเทศไทยมุ่งสู่การเป็นประเทศผู้นำในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนอย่างยั่งยืน”

๓. พันธกิจการวิจัย (Mission)

- ๑) ส่งเสริมการวิจัยด้านการสร้างเสริมความสามารถในการแข่งขันของสินค้า บริการ การค้า และการลงทุนในประชาคมอาเซียน
- ๒) ส่งเสริมงานวิจัยด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตและการคุ้มครองทางสังคม
- ๓) ส่งเสริมงานวิจัยด้านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและโลจิสติกส์
- ๔) ส่งเสริมงานวิจัยด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์
- ๕) ส่งเสริมงานวิจัยด้านการพัฒนากฎหมายและกฎระเบียบ
- ๖) ส่งเสริมงานวิจัยด้านการสร้างความรู้ ความเข้าใจและความตระหนักถึงความสำคัญของอาเซียน
- ๗) ส่งเสริมงานวิจัยด้านการเสริมสร้างความมั่นคง
- ๘) ส่งเสริมงานวิจัยด้านการเพิ่มศักยภาพของเมือง

๔. กลยุทธ์การวิจัย (Research Strategies)/เป้าประสงค์กลยุทธ์การวิจัย (Research Strategic Goals)/แผนงานวิจัย (Research Plan) หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และปัจจัยแห่งความสำเร็จ

ยุทธศาสตร์การวิจัยที่ ๑ การวิจัยด้านการเสริมสร้างความสามารถในการแข่งขันของสินค้า บริการ การค้าและการลงทุนในประชาคมอาเซียน

เป้าประสงค์ : สร้างงานวิจัยที่ใช้ดำเนินการส่งเสริมการลงทุนไทยในต่างประเทศ การอำนวยความสะดวก การตลาด การพัฒนาศักยภาพในการแข่งขัน การพัฒนาและปรับปรุงมาตรฐาน การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต ประกอบด้วยกลยุทธ์ ดังนี้

กลยุทธ์ที่ ๑ การวิจัยเพื่อส่งเสริมการลงทุนของประเทศในต่างประเทศ

กลยุทธ์ที่ ๒ การวิจัยเพื่อศึกษาหาแนวทางการอำนวยความสะดวกทางการค้า และการลงทุน

กลยุทธ์ที่ ๓ การวิจัยเพื่อพัฒนาศักยภาพการแข่งขัน

กลยุทธ์ที่ ๔ การวิจัยเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต

กลยุทธ์ที่ ๕ การวิจัยเพื่อพัฒนาและปรับปรุงมาตรฐานสินค้าและบริการ

กลยุทธ์ที่ ๖ การวิจัยด้านการตลาด

หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับยุทธศาสตร์ที่ ๑ ได้แก่ กระทรวงอุตสาหกรรม กระทรวงการคลัง กระทรวงพาณิชย์ กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ธนาคารแห่งประเทศไทย กระทรวงการต่างประเทศ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และ กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร

ยุทธศาสตร์การวิจัยที่ ๒ การวิจัยด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตและการคุ้มครองทางสังคม

เป้าประสงค์ : สร้างงานวิจัยที่เพื่อให้ประชาชนได้รับการคุ้มครองทางสังคม มีสภาพแวดล้อมความเป็นอยู่ที่มีมั่นคงปลอดภัย ประกอบด้วยกลยุทธ์ ดังนี้

กลยุทธ์ที่ ๑ การคุ้มครองและระบบสวัสดิการทางสังคม

กลยุทธ์ที่ ๒ การวิจัยด้านสภาพแวดล้อมและความเป็นอยู่

กลยุทธ์ที่ ๓ การวิจัยด้านความร่วมมือเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต

หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับยุทธศาสตร์ที่ ๒ ได้แก่ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กระทรวงสาธารณสุข สำนักงานรัฐมนตรี กระทรวงพาณิชย์ กระทรวงแรงงาน กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี กระทรวงมหาดไทย กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กระทรวงการต่างประเทศ และสถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย

ยุทธศาสตร์การวิจัยที่ ๓ การวิจัยด้านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและโลจิสติกส์

เป้าประสงค์ : สร้างงานวิจัยใช้ดำเนินการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่มีความเชื่อมโยงและมีขีดความสามารถในการรองรับและมีกฎระเบียบที่อำนวยความสะดวกทั้งการค้าและการลงทุน ประกอบด้วยกลยุทธ์ ดังนี้

กลยุทธ์ที่ ๑ การวิจัยด้านคมนาคมขนส่ง

กลยุทธ์ที่ ๒ การวิจัยด้านพลังงาน

กลยุทธ์ที่ ๓ การวิจัยด้าน ICT

หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับยุทธศาสตร์ที่ ๓ ได้แก่ กระทรวงคมนาคม กระทรวงพาณิชย์ กระทรวงพลังงาน และ กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร

ยุทธศาสตร์การวิจัยที่ ๔ การวิจัยด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

เป้าประสงค์ : สร้างงานวิจัยใช้ดำเนินการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีมาตรฐานการศึกษาทักษะฝีมือแรงงาน และภาษา ให้ทัดเทียมกับกลุ่มประเทศอาเซียนด้วยกัน ประกอบด้วยกลยุทธ์ ดังนี้

กลยุทธ์ที่ ๑ การวิจัยด้านการศึกษา

กลยุทธ์ที่ ๒ การวิจัยด้านแรงงานและผู้ประกอบการ

กลยุทธ์ที่ ๓ การวิจัยด้านเจ้าหน้าที่รัฐ

หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับยุทธศาสตร์ที่ ๔ ได้แก่ กระทรวงศึกษาธิการ สำนักส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และพัฒนาคุณภาพเยาวชน กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร กระทรวงแรงงาน สภา

อุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย กระทรวงอุตสาหกรรม สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ กระทรวงการต่างประเทศ สำนักงานตรวจคนเข้าเมือง กระทรวงคมนาคม กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา ธนาคารแห่งประเทศไทย กระทรวงการคลัง กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ กระทรวงกลาโหม สำนักงานนายกรัฐมนตรี กระทรวงยุติธรรม และกระทรวงมหาดไทย

ยุทธศาสตร์การวิจัยที่ ๕ การวิจัยด้านการพัฒนากฎหมาย กฎ และระเบียบ

เป้าประสงค์ : สร้างงานวิจัยใช้ดำเนินการพัฒนากฎหมายและกฎระเบียบเพื่ออำนวยความสะดวกด้านการค้า การลงทุน รวมทั้งสามารถปกป้องผลประโยชน์และเพิ่มความสามารถในการแข่งขันของประเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพ ประกอบด้วยกลยุทธ์ ดังนี้

กลยุทธ์ที่ ๑ การวิจัยด้านการพัฒนาปรับปรุงและดำเนินการตามพันธกรณี

กลยุทธ์ที่ ๒ การวิจัยด้านการอำนวยความสะดวกเพื่อการค้าการลงทุน

กลยุทธ์ที่ ๓ การวิจัยด้านการปกป้องผลประโยชน์และเพิ่มความสามารถในการแข่งขัน

หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับยุทธศาสตร์ที่ ๕ ได้แก่ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงคมนาคม กระทรวงการคลัง กระทรวงการต่างประเทศ กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กระทรวงแรงงาน กระทรวงยุติธรรม กระทรวงพาณิชย์ สำนักงานนายกรัฐมนตรี กระทรวงวัฒนธรรม กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร กระทรวงอุตสาหกรรม กระทรวงมหาดไทย และกระทรวงสาธารณสุข

ยุทธศาสตร์การวิจัยที่ ๖ การวิจัยด้านการสร้างความรู้ ความเข้าใจ และความตระหนักถึงความสำคัญของอาเซียน

เป้าประสงค์ : สร้างงานวิจัยใช้ดำเนินการสร้างความรู้ ความเข้าใจและความตระหนักถึงความสำคัญของอาเซียน ให้กับประชาชนทั่วไป ผู้ประกอบการ และเจ้าหน้าที่ของรัฐ เข้าใจและตระหนักถึงการเป็นประชาคมอาเซียน ประกอบด้วยกลยุทธ์ ดังนี้

กลยุทธ์ที่ ๑ การวิจัยด้านประชาชนทั่วไป

กลยุทธ์ที่ ๒ การวิจัยด้านผู้ประกอบการ

กลยุทธ์ที่ ๓ การวิจัยด้านภาครัฐ

หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับยุทธศาสตร์ที่ ๖ ได้แก่ กระทรวงแรงงาน สำนักงานนายกรัฐมนตรี กระทรวงการต่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์ กระทรวงอุตสาหกรรม กระทรวงยุติธรรม สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน และสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

ยุทธศาสตร์การวิจัยที่ ๗ การวิจัยด้านการสร้างความมั่นคง

เป้าประสงค์ : สร้างงานวิจัยที่ใช้ดำเนินการสร้างความร่วมมือ สร้างพันธมิตร การบริหารจัดการพื้นที่ชายแดนทั้งทางบก ทางทะเล รวมถึงการสร้างปัจจัยสนับสนุนต่างๆ เช่น ฐานข้อมูล ประกอบด้วยกลยุทธ์ ดังนี้

กลยุทธ์ที่ ๑ การวิจัยด้านการเสริมสร้างความสัมพันธ์และความร่วมมือ

กลยุทธ์ที่ ๒ การวิจัยด้านการบริหารจัดการพื้นที่ชายแดนทั้งทางบกและทางทะเล

กลยุทธ์ที่ ๓ การวิจัยด้านธรรมาภิบาล

กลยุทธ์ที่ ๔ การวิจัยด้านการสนับสนุน

หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับยุทธศาสตร์ที่ ๗ ได้แก่ กระทรวงกลาโหม กระทรวงยุติธรรม กระทรวงมหาดไทย สำนักงานตำรวจแห่งชาติ สำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ กระทรวงการต่างประเทศ และกระทรวงสาธารณสุข

ยุทธศาสตร์การวิจัยที่ ๘ การวิจัยด้านการเพิ่มศักยภาพของเมืองเพื่อเชื่อมโยงโอกาสจากอาเซียน

เป้าประสงค์ : สร้างงานวิจัยใช้ดำเนินการเพิ่มศักยภาพของเมืองให้เกิดการเชื่อมโยงโอกาสจากอาเซียน โดยมีศักยภาพที่จะเชื่อมโยงกับสมาชิกอาเซียน ทั้งในด้านอุตสาหกรรม การท่องเที่ยว การลงทุน และการค้าชายแดน ประกอบด้วยกลยุทธ์ ดังนี้

- กลยุทธ์ที่ ๑ การวิจัยด้านเมืองหลวง
- กลยุทธ์ที่ ๒ การวิจัยด้านเมืองอุตสาหกรรม
- กลยุทธ์ที่ ๓ การวิจัยด้านเมืองท่องเที่ยว
- กลยุทธ์ที่ ๔ การวิจัยด้านเมืองการศึกษานานาชาติ
- กลยุทธ์ที่ ๕ การวิจัยด้านเมืองบริการสุขภาพ
- กลยุทธ์ที่ ๖ การวิจัยด้านเมืองชายแดนเพื่อการค้าและการลงทุน

หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับยุทธศาสตร์ที่ ๘ ได้แก่ กรุงเทพมหานคร กระทรวงมหาดไทย กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา กระทรวงอุตสาหกรรม กระทรวงแรงงาน กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงพาณิชย์ กระทรวงการต่างประเทศ กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงการคลัง กระทรวงคมนาคม สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ และสำนักงานตำรวจแห่งชาติ

๕. ปัจจัยแห่งความสำเร็จของยุทธศาสตร์การวิจัย (Critical Success Factors)

๑. ความร่วมมือจากผู้บริหารระดับสูงของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับแผนงานการวิจัยในด้านต่าง ๆ
๒. การมีบุคลากรทางการวิจัยที่มีความเชี่ยวชาญตามแผนงานการวิจัยในด้านต่าง ๆ
๓. การพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อใช้ในการบริหารจัดการงานวิจัยด้านการเป็นประเทศในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน
๔. การพัฒนานักวิจัยด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม ที่เกี่ยวข้องกับประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน และเป็นนักปฏิบัติโดยเรียนรู้และประเมินความร่วมมือกันไปในเวลาเดียวกัน